

**GEOGRAFIYA TA'LIMI VA UNI O'QITISHDA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARNI MAKTAB DARSLARIDA FAOL QO'LLASH VA
ULARNING AHAMIYATI**

Temirov Zokirjon Abdilvohidovich,

*Zahiriddin Muhammad Bobur nomidagi Andijon davlat universiteti Geografiya kafedrası dotsenti,
g. f. f. d. (PhD), Andijon, O'zbekiston,
e-mail: zokirjon82@mail.ru*

Abdumannobova Xilolaxon Ikromjon qizi,

*Zahiriddin Muhammad Bobur nomidagi Andijon davlat universiteti Geografiya mutaxassisligi
magistranti, Andijon, O'zbekiston,
e-mail: doniyorabdumalikov1@gmail.com*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15170756>

Annotatsiya: *Ushbu maqolada hozirgi rivojlangan davrda Geografiya ta'limi va uni o'qitishda innovatsion texnologiyalarni maktab darslarida faol qo'llash va ularning ahamiyati bilan bog'liq masalalar negizida o'rganishga qaratilgan. Har qanday ta'lim yoki tashkilotni innovatsion texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin bo'lganligi sababli bugungi davrda yangidan yangi texnologiyalardan foydalanish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda va shuningdek bir qator rivojlangan mamlakatlarda ham ta'limning turli texnologiyalari faol qo'llanilmoqda. Ushbu maqolada innovatsion texnologiyalarni mohiyati, omillari va shu kabi yangiliklarni xususan o'rganish ketma ketligini kuchaytirish zarurligi ta'kidlangan.*

Kalit so'zlar: *Innovatsion texnologiyalar, platformalar, Interaktiv ta'lim platformalaridan foydalanish, Mobil ilovalar va o'quv dasturlari, Virtual va ortografik haqiqat (AR/VR) texnologiyalarini qo'llash, O'yinlar va gamifikatsiya, Internet resurslari va onlayn kurslar, Sinfdan tashqari faoliyatlar.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается активное использование инновационных технологий на школьных уроках и их значение в образовании по географии и ее преподавании в современную развитую эпоху. Направленное на обучение на основе вопросов, связанных с Поскольку трудно представить любое образование или организацию без инновационных технологий, использование новых технологий в настоящее время становится приоритетным, и различные образовательные технологии активно используются в ряде развитых стран. В данной статье подчеркивается необходимость усиления последовательности изучения сущности, факторов и нововведений инновационных технологий.*

Ключевые слова: *Инновационные технологии, платформы, Использование интерактивных образовательных платформ, Мобильные приложения и образовательные программы, Использование технологий виртуальной и орфографической реальности (AR/VR), Игры и геймификация, Интернет-ресурсы и онлайн-курсы, Внеклассная деятельность.*

Abstract: *This article aims to study the current situation of Geography education and the active use of innovative technologies in school lessons and their importance in teaching it in the modern era. Since it is difficult to imagine any education or organization without innovative technologies, the use of new technologies is becoming a priority in today's era, and various educational technologies are also actively used in a number of developed countries. This article*

emphasizes the essence, factors of innovative technologies, and the need to strengthen the sequence of learning such innovations in particular.

Keywords: *Innovative technologies, platforms, Use of interactive educational platforms, Mobile applications and educational programs, Use of virtual and augmented reality (AR/VR) technologies, Games and gamification, Internet resources and online courses, Extracurricular activities.*

Geografiya, tabiat va jamiyatni o‘rganish bo‘yicha fan bo‘lib, o‘quvchilarga dunyo haqida keng va chuqur tasavvur hosil qilish imkonini bermoqda. geografiya fanini o‘qitish jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning o‘quv faoliyatini yanada samarali qilishga yordam beradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarga ko‘proq interaktiv va ijodiy yondashuvlarni taqdim etadi va ularning bilimlarini amaliyot bilan bog‘lashga imkon yaratadi va o‘qitish jarayonini qiziqarli va faol qiladi.

1. Interaktiv ta‘lim platformalaridan foydalanish Innovatsion texnologiyalarni geografiya o‘qitishida qo‘llashning birinchi usuli - bu interaktiv ta‘lim platformalaridan foydalanishdir. Misol uchun, **Google Earth** va **ArcGIS** kabi platformalar yordamida o‘quvchilar dunyo xaritalarini, shaharlar, davlatlar va tabiiy hududlarni virtual tarzda o‘rganishlari mumkin. Ushbu vositalar yordamida o‘quvchilar nafaqat xaritalarni ko‘rish, balki turli geografik obyektlarning joylashuvini va xususiyatlarini ham tahlil qilishadi. **Google Earth** dasturi orqali o‘quvchilar geografik obyektlar, ularning o‘zgarishlari va tabiiy resurslar haqida kerakli ma‘lumot olishlari mumkin. Ular o‘zlari o‘rganayotgan hududlarni 3D ko‘rinishda ko‘rishlari mumkin, bu esa o‘qitish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

2. Mobil ilovalar va o‘quv dasturlari: Mobil ilovalar geografiya ta‘limida samarali vosita sifatida ishlatilmoqda. **GeoGebra** yoki **iGeoGebra** kabi ilovalar matematik va geografik kontseptlarni o‘rganishga imkon beradi. Ular yordamida o‘quvchilar kartalar, grafikalariga asoslangan masalalarni yechish va turli geografik obyektlarni o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘lishadi. Shuningdek, **Quizlet**, **Kahoot** kabi o‘quv dasturlari orqali geografiya bo‘yicha testlar va viktorinalar o‘tkazish mumkin. Ushbu dasturlar orqali o‘quvchilar o‘z bilimlarini tekshirishadi va yangi materialni qiziqarli tarzda o‘rganishadi.

3. Virtual va ortografik haqiqat (AR/VR) texnologiyalarini qo‘llash; Virtual va ortografik haqiqat texnologiyalari geografiya ta‘limida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. **Virtual haqiqat (VR)** orqali o‘quvchilar geografik joylashuvlarni, tabiiy ofatlar yoki ekologik tizimlarni haqiqiy holatda boshdan kechirishlari mumkin. Masalan, o‘quvchilar VR ko‘zoynaklarini taqib, biror bir manzara yoki mintaqaning tabiiy sharoitlarini real va batafsil ko‘rishlari mumkin. **Augmented Reality (AR)**

texnologiyasi yordamida esa o‘quvchilar real dunyo bilan birga, xarita, diagramma yoki boshqa o‘quv materiallarini ko‘rishlari mumkin. Bu texnologiya o‘quvchilarga ta’limni interaktiv va vizual tarzda o‘zlashtirish imkonini beradi.

4. O‘yinlar va gamifikatsiya: o‘yinlarni va gamifikatsiyani geografiya darslarida qo‘llash o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. **GeoGuessr** kabi faol o‘yinlar yordamida o‘quvchilar geografik joylarni aniqlash orqali darsga qiziqish uyg‘otadilar. Bu o‘yinlar orqali o‘quvchilar geografik bilimlarini amaliy tarzda oshiradilar. Gamifikatsiya geografiya fanining qiyin va murakkab mavzularini o‘quvchilarga oson va qiziqarli tarzda o‘rgatishga yordam beradi. O‘yin elementlari yordamida o‘quvchilar o‘z bilimlarini sinab ko‘rishlari, jamoa bilan ishlashlari va maqsadlarga erishish uchun strategiyalar ishlab chiqishlari mumkin.

5. Internet resurslari va onlayn kurslar: geografiya bo‘yicha o‘quvchilar uchun onlayn kurslar va resurslar yaratish ham juda foydali. **YouTube** kabi platformalarda geografiya bo‘yicha turli mavzularni o‘rganishga qaratilgan videolarni ko‘rish va o‘rganish mumkin. Ushbu platformalarda o‘quvchilarga qarama-qarshi sharoitlarni va mintaqalardagi o‘zgarishlarni ko‘rsatib beradigan videolar bor. Bundan tashqari, onlayn kurslar, misol uchun , **Coursera** yoki **edX** kabi platformalarda geografiya faniga oid darslar va seminarlar ham mavjud.

6. Sinfдан tashqari faoliyatlar: innovatsion texnologiyalarni geografiya ta’limida qo‘llashning yana bir muhim yo‘nalishi - bu sinfdan tashqari faoliyatlarni tashkil etishdir. O‘quvchilar uchun internetda geografik tadqiqotlar, ekspeditsiyalar yoki turistik sayohatlar tashkil qilish mumkin. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni faoliyatli tashkil etish ta’limning zamonaviy vositalari, o‘qitish vositalari, ta’lim turlarining ta’lim vositalariga muvofiqligini ta’minlashga bog‘liq. Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash borasida katta tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar interfaol metodlar nomi bilan yuritilmoqda³. Shu o‘rinda «Interaktiv» dars metodini «interfaol» deb chala tarjimasini aytish mazmunan xato ekanligiga e’tiboringizni qaratmoqchimiz. «Interaktiv» so‘zi qo‘shma so‘z bo‘lib, agar tarjima qilish zarur bo‘lsa, unda har bir so‘zni tarjima qilish kerak. «Interaktiv» inglizcha «Interactive» so‘zidan olingan bo‘lib, «o‘zaro harakat va ta’sirlanish» degan ma’noni anglatadi. **Virtual safarlar va onlayn konferensiyalar** orqali o‘quvchilar o‘zlari qiziqadigan joylarga sayohat qilishlari mumkin. Sinfдан tashqari o‘yinlar o‘quvchilar ijodkorligini va ularning kayfiyatlarini ko‘taradi va yangi darslarga energiya faoliyatini tikkalaydi. Darslarda foydalanadigan xar qanday interfaol metodlar ta’lim xarakteriga ega bo‘lib, o‘quvchilar bilimining mustaxkamlanishiga, aniqlashtirishga va kengayishiga, ularni

umumlashtirishga va tizimga solishga yordam beradi, jamiyat va tabiat xodisalariga qiziqishni oshiradi, o‘quv mazmuni manbalarni yanada mustaxkam tushinib, o‘quvchilar o‘zaro muxakoma asosida mustaqil fikrlash imkoniyatlari rivojlanadi. O‘qituvchi interfaol usullarni hamda didaktik o‘ynlarni o‘quvchilarning yoshini va mashg‘ulotlarning maqsadini hisobga olgan holda tanlaydi. Umumlashtirish, taqqoslash muhimini nomuhimdan ajratish, bog‘lanish va munosabatlar o‘rnatish, kuchi yetganicha xulosalar chiqarish talab etilgan o‘yinlar eng samarali hisoblanadi. Geografiya darslarida o‘quvchilarga ijodiy topshiriqlar berish orqaligina tabiat va jamiyat haqidagi bilim va tasavvurlari ortadi, o‘quvchilarning dunyoqarashi kengayadi, ularda mashg‘ulotlarga qiziqish, aqliy qobiliyati rivojlandi. Geografiya ta’limi va uni o‘qitishda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash, o‘quvchilarga bilimlarni interaktiv, qiziqarli va samarali tarzda o‘rganishga imkon beradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning dunyoqarashini kengaytirib, o‘zlarini geografiya olamiga yanada chuqurroq olib kiradi.

O‘qituvchilar uchun ham bu texnologiyalar o‘qitish usullarini yangilash, darslarni ko‘proq interaktiv va vizual tarzda olib borish imkoniyatini yaratadi. Shunday qilib, innovatsion texnologiyalar geografiya ta’limida o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali, qiziqarli va zamonaviy qiladi. Olib borilgan tadqiqot natijalarining ko‘rsatishicha, geografiya darslarida noan’anaviy dars usullaridan foydalanish asosida o‘qitilishini yo‘lga qo‘yish dars samaradorligini oshirishni kafolatlaydi. Tajriba-sinov ishlarining natijalariga asosan quyidagi xulosalarga kelindi: Tajriba-sinov ishlari jarayonida noan’anaviy usullaridan foydalanish asosida dars izchil, uzluksiz va tizimli olib borilishi geografiya tabiat haqidagi bilimlarni shakllantirish borasida samaradorlikka erishishimizga zamin yaratdi. O‘quvchilarda shakllangan geografiyaga oid bilim darajasi hamda uning sifati tadqiqotni olib borishda ilgari surilgan ilmiy farazlarning to‘g‘ri ekanligidan dalolat beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, geografiya darslari noan’anaviy dars usullaridan foydalanish asosida tashkil etilsa, o‘quvchi- o‘quvchi (sub’yekt-sub’yekt) munosabati o‘rnatiladi. Ya’ni, bu har bir o‘quvchini yangilik sari yetaklaydi, uning mustaqil fikr yuritish qobiliyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, faolligini, o‘qishga mas’uliyatini oshiradi. Ana shunda o‘quvchining bilimlarini mustahkam va puxta o‘zlashtirilishiga erishiladi, dars samaradorligi kafolatlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bernhardsen T. Geographic Information Systems: An Introduction. John Wiley and Sons. 2002.
2. Qodirov R.B., Temirov Z.A. Forecasts and demographic development of the population of Fergana Valley regions of Uzbekistan until 2040 // Journal of geology, geography and geoecology № 3 (30) 2021. –P. 491-499. (doi: 10.15421/112145)

“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING GEOGRAFIK ASOSLARI”

Respublika ilmiy-nazariy konferensiyasi

3. Temirov Z.A. Development of demographic processes in the Fergana region of Uzbekistan: yesterday, today, tomorrow // Journal of geology, geography and geoecology № 4 (31) 2022. – P. 736-748. (doi:10.15421/112269)
4. Yurtimizda kechayotgan geologik muammolar va ularni yechish masalalari. «ZAMONAVIY GEOGRAFIYA: INNOVATSION RIVOJLANISHINING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI» xalqaro ilmiy-amaliy anjuman (Urganch, 27-28-oktyabr) Urganch.Abdumannobova X.I.*

